

ПРИКАЗ

13.01.2022

БОЕРЫК

№ 4-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Азнакай урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 28 февралендәге 131-осн номерлы боерыгы белән расланган Азнакай урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Азнакай урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 19 февралендәге 131-осн номерлы боерыгы (10.04.2020 №294-осн, 01.12.2020 №801-осн боерыклар нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Азнакай урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны кушымтада бирелә торган яңа редакциядә баян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (В.В.Мәнихова) әлеге боерыкны Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына дәүләт теркәвенә алу өчен жиберергә.

3. Финанслар, бухгалтерлык исәбе һәм тикшереп тору бүлегенә әлеге боерыкның татар теленә тәржемә ителүенә бәйле чыгымнарның финансланын тәэмин итәргә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының
13.01.2022 № 4-осн боерыгы
белән расланды

**АЗНАКАЙ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН
ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ**

Эчтәлек

Эчтәлек.....	3
Кереш.....	6
Россия Федерациясе закон актлары	7
«Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2021 елның 01 гыйнварына).....	8
1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар	16
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама	16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.....	16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми майданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше	19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	21
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	27
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик чөптәрдән үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама.....	27
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама	31
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда саклану тиеше биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыктары исемлегенә	31
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама	35
2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм янадан торгызу нормативлары	41
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	41
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме.....	43
2.1.2. Урманнарны карау буенча урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалының ел саен рөхсәт ителгән күләме).....	52
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме).....	98
2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре.....	101
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртеккеләр санын, кисүләргә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	102
2.1.6. Урман торгызу методлары	103

2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	104
2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	105
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	105
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары	106
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	106
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	107
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары	107
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары	108
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар	108
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	109
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары	109
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	109
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары	110
2.6. Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәм балыкчылыктан тыш	112
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану параметрлары	112
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	112
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	113
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары	113
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге	113
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү	113
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелгән, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары	114
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары	114
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	115
2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	116

2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	116
2.12. Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	117
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	120
2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	121
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	123
2.16. Урманнардан дини эшчәнлеккә гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	125
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр.....	125
2.17.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр....	125
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)	128
2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр	132
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре	146
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр.....	147
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр.....	147
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлегә төрләре буенча чикләмәләр.....	148
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр	149

Кереш

Өлеге урман хужалыгы регламенты Азнакай урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу чорларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнде.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Урман хужалыгы регламентына үзгәрешләрне башкаручы:

«Бөтенроссия урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру фәнни-тикшеренү институты» федераль бюджет учреждениесе филиалы – «Көнчыгыш-Европа урманнарны сынау станциясе».

Почта адресы: 420097, Казан шәһәре, Товарищеская урамы, 40.

E-mail: tatlos@rambler.ru

Тел. (843) 236-29-31, 236-24-91.

Факс (843) 236-33-48.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Жир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Жир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрдендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янгын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөнъясы турында» 1995 елның 24 апрелдендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрдендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрдендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрдендәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрдәгә 149-ФЗ номерлы федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кергү турында» 2009 елның 24 июлдәгә 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантины турында» 2014 елның 21 июлдәгә 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2021 елның 01 гыйнварына)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өзөмтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Дәүләт урман реестрыннан өзөмтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статьяның 2 өлеше	Урман кишәрлекләренә һәм урманнардан файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтижәсендә урманнарда китерелгән зыян күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәгә 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	«Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июндәгә 1098 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәгә 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге майданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге майданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объектын файдалануга тапшыру турында карар эзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрдәгә 844 номерлы карары
45 статья	Урманнардан линияле	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Федерациясе элемент чыбыкларын һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июнендәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнә торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 60.3 статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәге 1614 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннары аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәге 1464 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннары нәтижәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман янгыннарын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда һәм урман янгыннарында янгын куркынычы турындагы мәгълүматларның дөрөсләгән контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген эзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенә кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәге 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман-парк зоналарында урнашкан урманнарның, яшел	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	зоналарда урнашкан урманнарның функциональ зоналары	1 өлешенен 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар урнашкан жирләрнен чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү гагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрдәге 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Яклай торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлдәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасына бәйлә булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Яклай торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралдәге 160 номерлы карары
73.1 статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенен аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенен аренда шартнамәсен эзәрләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Агач материалы эзәрләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милектәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү гагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзәрләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милектәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 3 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу гагыйдәләре	«Урманнарны торгызу гагыйдәләрен, урманнарны торгызу проекты составын, урманнарны торгызу проекты эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2020 елның 4 декабрдәге 1014 номерлы боерык
73.1 статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлегенен типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлдәге 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлдәге 488 номерлы боерык
60.15 статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны,	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
16 статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үстерү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 912 номерлы боерык
60.6 статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 910 номерлы боерык
16.1 статьяның 4 өлеше, 29 статьяның 9 өлеше	Диләнке эшләре. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрәндәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклеген, Диләнке эшләренә технологик

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		карта рәвешен, Диләнкене карап чыгу акты рәвешен һәм Диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерык
60.4 статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарны яклау буенча районнарга бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертү һәм аны үзгәртүгә нигез булган документлар исемлеген, аларның рәвешләрен һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә тапшырыла торган мәгълүмат төрләре исемлеген һәм аларны тапшыру шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрәндәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 6 октябрәндәге 514 номерлы боерык
70.1 статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документлары составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны эзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 3 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июнендәге 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен һәм шуңа охшаш объектларны) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрәндәге 438 номерлы боерык, «Төп урман агач токымнарының урман үсемлекләренә районнарга бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 909 номерлы боерык
46 статьяның 3 өлеше	Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре	«Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерык
38 статья	Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерык
49 статьяның 3 өлеше	Урманнардан файдалану турында хисап. Урманнардан	«Урманнардан файдалану турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	файдалану турында хисап тапшыру рәвешен һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап рәвешенә карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм үрчетү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм үрчетү турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны торгызу һәм үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясенен рәвешен, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 539 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60.11 статьяның 3 өлеше	Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны янгыннардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап рәвешен һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 9 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53.4 статья	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 8 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	«Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешен раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерык
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны эзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны эзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрәндәге 692 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеген	«Урманнарны тәртипкә китерүнең кулланма кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык
63 статьяның 2 өлеше	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урманнарны үрчетү кагыйдәләрен, урманнарны үрчетү проекты составын, аны эшләү тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 541 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
29 статьяның 5 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерык
43 статья	Урманнардан жир асты байлыklарын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, жир кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерык
29 статьяның 6	Агач материалы эзерләү.	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеге	агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 513 номерлы боерык
53 статьяның 4 өлеше, 53.1 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы тәэмин итү нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава шартларына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Татарстан Республикасы норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрән Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы указы, «2014-2024 елларга Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының төбәк әһәмиятендәге яки муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2019 елның 17 октябрдәге 916 номерлы карары Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяжлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү дәрәжәләрен билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрдәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Азнакай урманчылыгы Татарстан Республикасының көньяк-көнчыгыш өлешендә Сарман, Мөслим, Азнакай районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы (үзәк утары) Азнакай шәһәре үзәгендә, иң якин урнашкан Ютаза тимер юл станциясеннән 35 километр (алга таба – км) ераклыкта һәм республика башкаласы Казаннан 340 км ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы: 423330, Татарстан Республикасы, Азнакай ш., Николаев урамы, 8б.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 65 км, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 53 км.

Телефон: (8-855-92) 5-12-12, E-mail: Aznakaevskoe.Gku@tatar.ru.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелә.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

Т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Административ район (муниципаль берәмлек)	Гомуми мәйданы, гектар
1	2	3	4
1.	Азнакай	Азнакай	8459
	Жәмгысе		8459
2.	Жәлил	Мөслим	1542
		Сарман	3183
		Азнакай	7245
	Жәмгысе		11970
3.	Мәлбагыш	Азнакай	10919
		Сарман	68
	Жәмгысе		10987
4.	Сарман	Сарман	4562
	Жәмгысе		4562
5.	Чатыр Тау	Азнакай	10117
	Жәмгысе		10117
Урманчылык буенча барлыгы			46095
шул исәптән районнар буенча		Азнакай	36740
		Мөслим	1542
		Сарман	7813

Урманчылыкның урман фонды биләмәләр буларак та, аерым-аерым торучы,

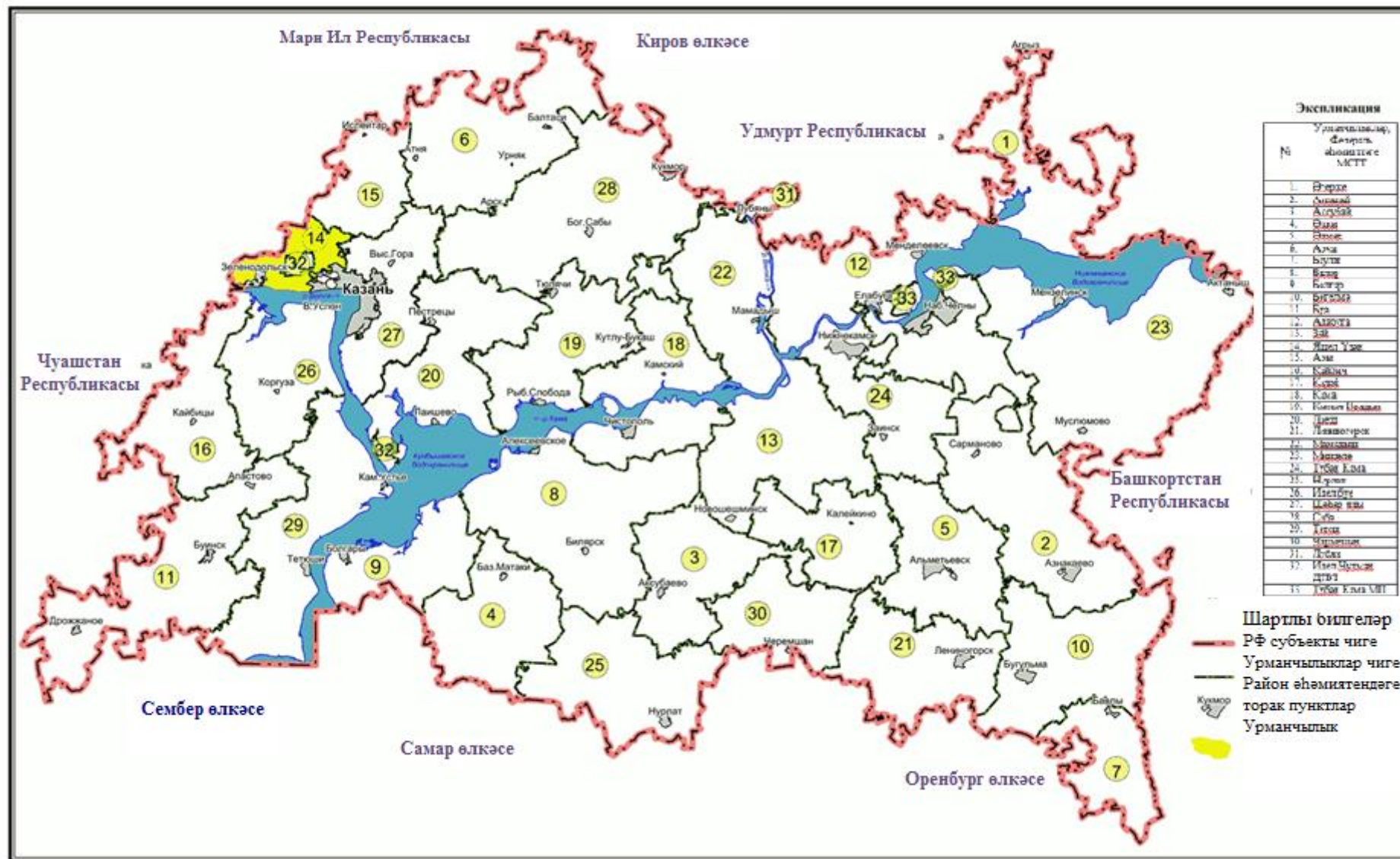

төрле зурлыктагы утраучыклар буларак та гыйбарэт. Урманчылык территориясе буйлап күпсанлы елгалар ага: Ык, Стәрле, Мәллә, Ямаш һәм башкалар.

Урманчылык республиканың аз урманлы өлешендә урнашкан. Территорияләрендә урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урманлы өлеше 19 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

Россия Табигать ресурслары министрлығының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районуна кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица
Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарға бүленеше

Т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман үсә торган зоналар	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарға бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Майданы, гектар
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Азнакай	Урман-дала зонасы	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен – 3, чыршы – 4, имән – 2	67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
2.	Жәлил					1-140	11970
3.	Мәлбагыш					1-137	10987
4.	Сарман					1-64	4562
5.	Чатыр Тау					1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
Барлығы							46095

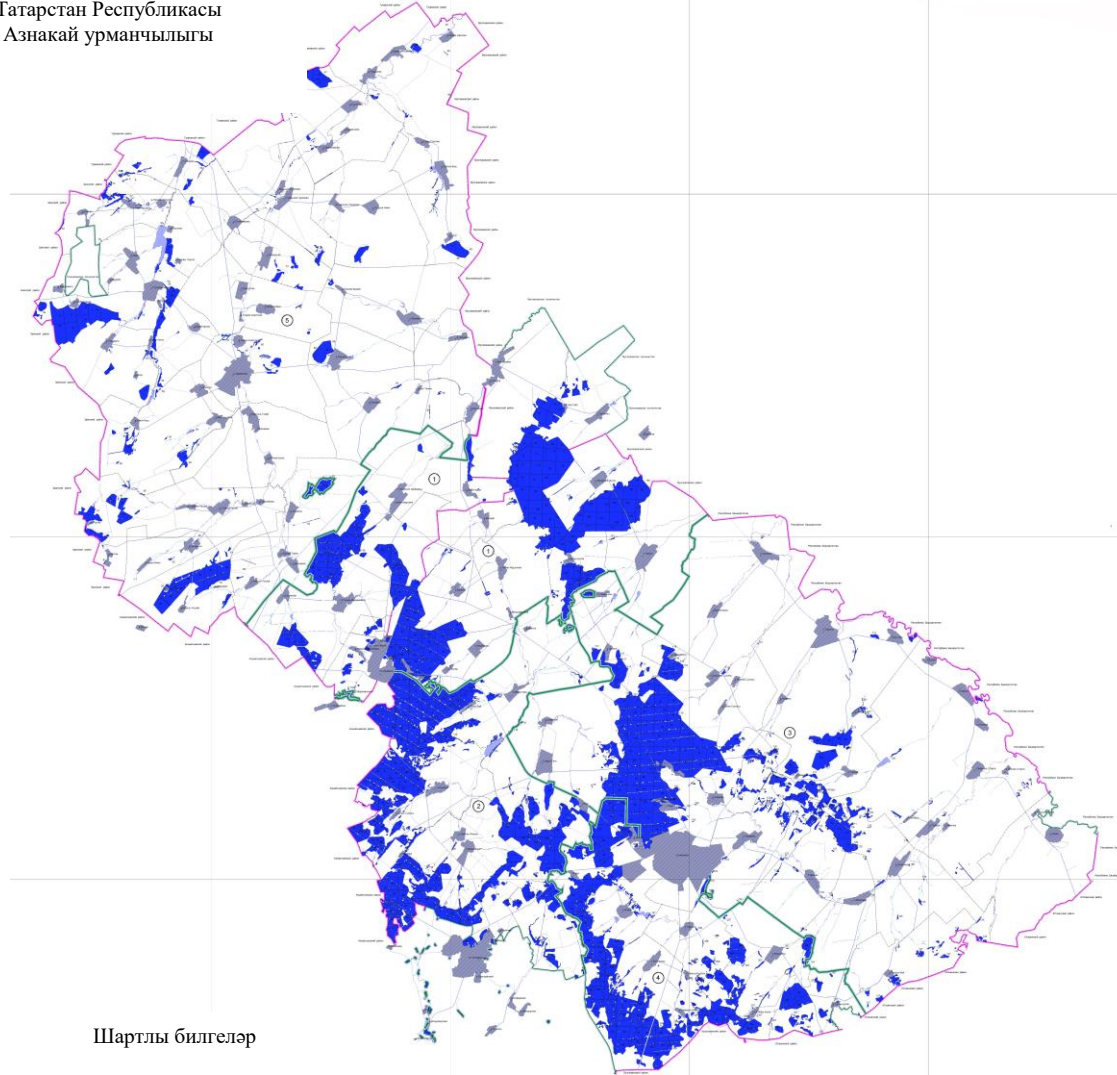
Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсә торган зоналарға һәм урманлы районнарға бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

СХЕМАТИК КАРТА
 Урманчылык территориясенең һәм
 кишәрлек урманчылыкларының урман
 үсү районнарына һәм урманлы
 районнарга бүленеше

2 нче карта-схема

Татарстан Республикасы
 Азнакай урманчылыгы

Урманчылык территориясе	1:100000
Масштаб	1:100000
Тема	Урманчылык территориясе
Төр	Схематик карта
Тарих	2010

Шартлы билгеләр

Россия Федерациясе Европа өлеше
 Урман-дала районы

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклагыч урман категорияләре буенча бүленеше 3 нче таблицада китерелә.

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләре номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Жәмгысе урманнар, шул исәптән	Азнакай		8459	
	Жәлил		11970	
	Мәлбагыш		10987	
	Сарман		4562	
	Чатыр Тау		10117	
	Жәмгысе		46095	
1. Яклаучы урманнар барлыгы, шул исәптән	Жәмгысе		18600	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләре номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
				турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Азнакай	элегә кварталларның бер өлеше: 74, 117, 120, 121, 125, 127-133, 141-142, 146, 148-149, 151-154, 156-158, 161-162, 167, 172-173, 179, 184-186, 189-190, 196-197, 202, 206-207	553	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Жәлил	элегә кварталларның бер өлеше: 10, 16, 19-21, 34-35, 57, 64-65, 101-102, 111, 120, 123, 129, 131-132, 134-135, 137-138	341	
	Мәлбагыш	элегә кварталларның бер өлеше: 5, 24-25, 40, 56-57, 59-64, 71, 73-76, 78, 81-83, 91-97, 99, 102, 105-106, 108-109, 115-117, 130-137	497	
	Сарман	6 нчы квартал, элегә кварталларның бер өлеше: 5, 13-17, 19, 20, 25-27, 33, 36, 39-41, 43, 44, 46-49, 52, 53, 56-59, 61, 62, 64	371	
	Чатыр Тау	элегә кварталларның бер өлеше: 7-11, 19-20, 25, 41, 52-55, 64-66, 75, 105, 118-123, 125-126	239	
	Жәмгысе		2002	
1.2. табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән			5184	
1.2.1. яклагыч урман полосаларында урнашкан	Азнакай	элегә кварталларның бер өлеше: 73, 150, 155, 159-160, 163, 183, 187-188, 196-197, 207	44	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләре номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегенә турындагы законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлеп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл буге полосаларында урнашкан урманнар)	Жәлил	элегә кварталларның бер өлеше: 4, 11, 13-15, 18, 30-34, 57, 98, 104-105, 109, 132, 135-137	94	территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Мәлбагыш	элегә кварталларның бер өлеше: 15, 44-45, 49-50, 55, 69-70, 72, 86-87, 89, 97, 114, 119, 123-124, 131, 133-137	142	
	Сарман	элегә кварталларның бер өлеше: 24, 47, 50, 52, 56, 58, 64	11	
	Чатыр Тау	элегә кварталларның бер өлеше: 2, 16, 21-22, 27, 33-34, 40, 44-45, 48-56, 61, 65-66, 72, 94, 98-99, 118, 120-123, 125-126	169	
	Жәмгысе		460	
1.2.2. яшел зоналарда урнашкан урманнар	Азнакай	кварталлар: 80-81, 87-90, 118-119, элегә кварталларның бер өлеше: 82, 127	965	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы,
	Жәлил	кварталлар: 22-25, 36-41, 44, 53, 56, 48 нче кварталның бер өлеше	1246	
	Мәлбагыш	кварталлар: 3-4, 7-9, 16-19	961	
	Сарман		-	
	Чатыр Тау		-	
	Жәмгысе		3191	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләре номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
				Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
1.2.3. урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Азнакай		-	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Жәлил	кварталлар: 26-29, 43, 46-47, 52, 48 нче кварталның бер өлеше	662	
	Мәлбагыш	кварталлар: 1, 2, 27, 127-129	357	
	Сарман		-	
	Чатыр Тау	кварталлар: 76-78, 83-85	533	
	Жәмгысе		1533	
1.3. кыйммәтле			10657	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләре номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
урманнар, барлыгы, шул исәптән				
1.3.1. дала, ярымдала, урман даласы, урмантундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар	Азнакай	кварталлар: 164-166, 168-171, 191-195, әлеге кварталларның бер өлеше: 82, 128, 167, 172-174, 189, 190, 196, 197, 199, 201,202,204, 206, 207	1316	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы,
	Жәлил	кварталлар: 1-3, 58,59,61, 139, әлеге кварталларның бер өлеше: 4,60,62, 63, 64, 65, 125, 127-138	1119	
	Мөлбагыш	кварталлар: 68, 118, 120-122, 126, әлеге кварталларның бер өлеше: 40, 69-76, 95-97, 115-117, 119, 130-137	1757	
	Сарман	кварталлар: 1-4, 7-12, 21-23, 28-32, 34-35, 42, 45, 51, 54, 55, 60, 63, квартал өлешләре: 5, 24-27, 33, 36, 39-41,43, 44, 46-50, 52, 53, 56-59, 61,62, 64	3037	
	Чатыр Тау	кварталлар: 1,3-6, 12-13,46,47,91,95-97, 100-104, 106, 107, 109-116, 124, 127, әлеге кварталларның бер өлеше: 2, 7-11, 72, 94, 98, 99, 105, 117-123, 125, 126	3428	
	Жәмгысе		10658	
2. Эксплуатация урманнары	Азнакай	кварталлар: 67, 68, 79, 86, 122-124, 126, 134-140, 143-145, 147, 175-178, 180-182, 198,200, 203, 205, әлеге кварталларның бер өлеше: 73,74, 117, 120, 121, 125, 129-133, 141, 142, 146, 148-163, 172, 174, 179, 183-188, 196, 197, 199, 201,202, 204, 206-207	5581	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы,
	Жәлил	кварталлар: 5-9, 12, 17, 42, 45, 49-51, 54, 55, 67,68,71-97, 99, 100, 103, 106-108, 110, 112-119, 121. 122, 124, 126, 140, әлеге кварталларның бер өлеше: 10, 11, 13-16, 18-21,30-35,57,66,69,70,98, 101, 102, 104, 105, 109, 111, 120, 123, 125, 127-131, 133-138	8508	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Урман кварталлары яки аларның өлешләр номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
	Мәлбагыш	кварталлар: 6, 10-14, 20-23, 26, 28-39, 41^13, 46-48, 51-54, 58, 65-67, 77, 79, 80, 84, 85, 88, 90, 98, 100, 101, 103, 104, 107, 110-113, 125, әлеге кварталларның бер өлеше: 5, 15, 24, 25, 44, 45, 49, 50, 55-57, 59-64, 78, 81-83, 86, 87, 89, 91-94, 99, 102, 105, 106, 108, 109, 114, 123, 124, 131-136	7273	Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Сарман	Квартал: 18, әлеге кварталларның бер өлеше: 13-17, 19-20	944	
	Чатыр Тау	кварталлар: 14, 15, 17, 18, 23, 24, 26, 28-32, 35-39, 42, 43, 57-60, 62, 63, 69-71, әлеге кварталларның бер өлеше: 16, 19-22, 25, 27, 33, 34, 40, 41, 44, 45, 48-56, 61, 64-66, 75, 117-120	5508	
	Жәмгысе		27814	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

Урман фонды жирләренең урманлы һәм урманлы бүлмәгән жирләргә бүленеше 4 нче таблицада китерелә.

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Жирләренң категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, гектар	Процент
1	2	3
Жирләренң гомуми мәйданы	46095	100
Урманлы жирләр – барлыгы	42631	92,5
Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы	41905	90,9
шул исәптән урман культуралары	14454	31,4
Урман үсемлекләре капламаган жирләр, барлыгы	1026	2,2
Шул исәптән		
- тоташмаган урман культуралары	435	0,9
- урман питомниклары; плантацияләр	19	-
- табигий аралыклар	-	-
- урманнарны торгызу фонды, барлыгы	572	1,2
Шул исәптән		-
- көекләр	-	-
- һәлак булган утыртмалар	39	0,1
- кисентеләр	410	0,9
- ачык, ташландык урыннар	123	0,3
Урмансыз жирләр – барлыгы	3464	7,5
Шул исәптән		
- сөрүлекләр	36	0,1
- печән чабу урыннары	100	0,2
- жәйләүләр	157	0,3
- сулар	37	0,1
- бакчалар	-	-
- юллар, ызаннар	268	0,6
- утарлар һ.б.	153	0,3
- сазлар	125	0,3
- комнар	-	-
- башка төрле жирләр	2588	5,6

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигий территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукий режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27

статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукий актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар. Аларның исемлегә 5 нче таблицада китерелә.

Махсус сакланучы табигый территорияләр исемлеге

T/c	МСТТ атамасы	Мәйданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле, бүлеп чыгару нигезе	Кыскача сыйфатлама	Урман хужалыгын алып бару режимы
1	2	3	4	5	6	
1.	«Чатыр Тау» төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать тыюлыгы	240,0	Чатыр Тау, кварталлар: 92, 93, 108, 120 нче кварталның 6, 7, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25 бүлемтекләре, 122 нче кварталның 14-26, 30-42, 62-65 бүлемтекләре	Комплекслы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы территориясендә «Чатыр Тау» төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать заказнигын оештыру турында» 1999 елның 24 июнендәге 390 номерлы карары; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Чатыр Тау» төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать тыюлыгы турында нигезләмә раслау турында» 2005 елның 18 июлендәге 353 номерлы карары	Чатыр Тау, биредә Татарстанның һәм Россия Федерациясенең кызыл китапларына кертелгән иллегә яқын төрдә дала үсемлекләре үскәнгә бәйлә рәвештә, дәүләт табигать тыюлыгы итеп танылган. Моннан тыш, тау сөзәкләрендә, шулай ук тыюлык тирәлегендә республика буенча байбак кебек жәнлекләренң иң күп санлы колониясе тереклек итә, алар әлегә кадәр югалып баручы төр булып саналды һәм дәүләт сагында тордылар.	Өлгергән һәм картайган утыртмаларны кисү һәм башка төр кисүләр тыелган. Санитар кисүләр рөхсәт ителә.
2.	«Бохарай наратлыгы» төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле	199,0	Сарман, 37, 38 кварталлар	Биологик (ботаник) Татарстан АССР Министрлар Советының «Табигать объектларын төбәк әһәмиятендәге табигать ядкәрләре итеп тану турында» 1989 елның 24 апрелендәге 167 номерлы карары	Бөгелмә-Бәләбәй тауларындагы төньяк сырт сөзәклекләрендәге табигый урман утыртмалары участоклары. Наратның төрле яшьтәге агачларыннан гыйбарәт, алар арасында 120 елдан артык яшәүче нөсхәләр дә бар. Флорасы һәм фаунасы махсус өйрәнелмәгән. Зур фәнни, танып белү, эстетик һәм рекреация әһәмиятенә ия.	Өлгергән һәм картайган утыртмаларны кисү һәм башка төр кисүләр тыелган. Санитар кисүләр рөхсәт ителә.
3.	«Сөлек урманы» төбәк	194,0	Сарман, 1, 2, 3 кварталлар	Биологик (ботаник) Татарстан Республикасы Министрлар	Соры урман туфрақларының сөзәкле урынында урнашкан,	Өлгергән һәм картайган

Т/с	МСТТ атамасы	Мәйданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле, бүлеп чыгару нигезе	Кыскача сыйфатлама	Урман хужалыгын алып бару режимы
1	2	3	4	5	6	
	әһәмиятендәге биологик (ботаник) профильле дәүләт табигать тыюлыгы			Кабинетының «Минзәлә, Сарман һәм Идел буе (Казан шәһәре) районнарындагы кыйммәтле табигать комплексларын дәүләт табигать заказниклары буларак игълан итү турында» 1994 елның 24 апрелендәге 522 номерлы карары	табигый урман утыртмаларынан гыйбарәт, үсемлекчелек һәм хайваннар дөньясының күп төрле булуы белән сыйфатлана. Агачлыкларының беренче ярусында имән һәм юкә өстенлек итә, икенче ярусында – карама һәм усак. Ясалма утыртылган чыршы һәм нарат утыртмалары таралган. Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән кошларның сирәк төрләре: балыкчы карчыга, ак ябалак, байгыш, сакаллы соры ябалак.	утыртмаларны кисү һәм башка төр кисүләр тыелган. Санитар кисүләр рөхсәт ителә.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарда сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кергү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләр барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләренң абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максимал саклау мөһим.

Үсемлекләренң һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрләренң потенциал тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьлырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 6 нчы таблицада чагылдырылды.

6 нчы таблица

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының атальшы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәне. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча ачыкланьрга мөмкин. Коры	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 метр (алга таба – м), вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		жәйдә су агымы кибергә мөмкин.	билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәнненән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертелергә тиеш
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дөвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә үләнә аз булган агачлыктар белән бирелә.	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыктар сыйфатында.
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыктарда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла.	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очрый торган һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлеге 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлеге кимендә 20° булганда.	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 м буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның,	Күзгә аз булган туфрак	Объект кишәрлекнең төп токымнары

Т/с	Биологик күптөрлелек объекттарының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар җыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлегә кимендә 20 м буфер зонасы билгеләнә
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин.	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегә кимендә 20 м буфер зонасы билгеләнә.
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас 50 куб.метр/гектардан азрак.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жил аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунактар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Жил аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтижәсе.	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла.
11	Коры-сары, биек	Төрле токымнардан зур күләмле	Диләнке эшлөгәндә куркыныч

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
	түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	(диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәгә һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәгә чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана).	тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Коры-сарылы һәм куышлы тере агачлар зарури сакланарга тиеш.
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәкләкләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр.	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора.
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңгә, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарға караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәкләкләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана.
15	Яңартылуның гамәлдәгә төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, зур коры-сары тупланган урыннарда чыршы шытымы.	Үренте чәчәкләкләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләрнең яңа ачылган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чиклә булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә тереклек ияләрнең жыйнак төркеме ачылганса, алар тирәли киңлегә кимендә 50 м буфер зонасын билгеләргә кирәк
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар.	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жылгә каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			объектлар составында саклана
18	Зур оялыктары булган агачлар	Зур оялыктары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәتكә ия.	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижеләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин.
19	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары.	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Якый торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама 7 нче таблицада китерелә.

7 нче таблица.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, км					Гомуми файдалану- дагы
	Бар- лыгы	Урман хужалыгы (төрләре буенча)				
		I тип	II тип	III тип	жәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы	110,0	-	6,0	90,0	96,0	14,0
Шул исәптән						
а) автомобиль	110,0	-	6,0	90,0	96,0	14,0
алардан:						
каты түшәмәле	6,0	-	-	-	-	6,0
грунт	104,0	-	6,0	90,0	96,0	8,0
Шул исәптән						
ел әйләнәсе кулланыла торган	33,0	-	2,0	20,0	22,0	11,0

Урманчылык (районнар) территориясендә булган уртак файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм агач ташу юллары агач материалы сату һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Квартал ызаннарының озынлыгы – 505 км.

Урман юлларының гомуми озынлыгы – 110 км.

Урманчылык территориясендә урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаган чираттагы объектлар бар:

ясалма түшәмәле машина юллары – 6 км;

электр энергиясе тапшыру чыбыклары – 52 км;

газүткәргечләр – 120 км;

нефтьүткәргечләр – 950 км;

бүтән трассалар – 632 км.

Линияле объектларның гомуми озынлыгы 1760 км тәшкил итә.

Моннан тыш, 1 гектар майданда юлларны ремонтлау өчен табигый карьерлар бар.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләр РФ Урман кодексының 21 статьясындагы 6 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

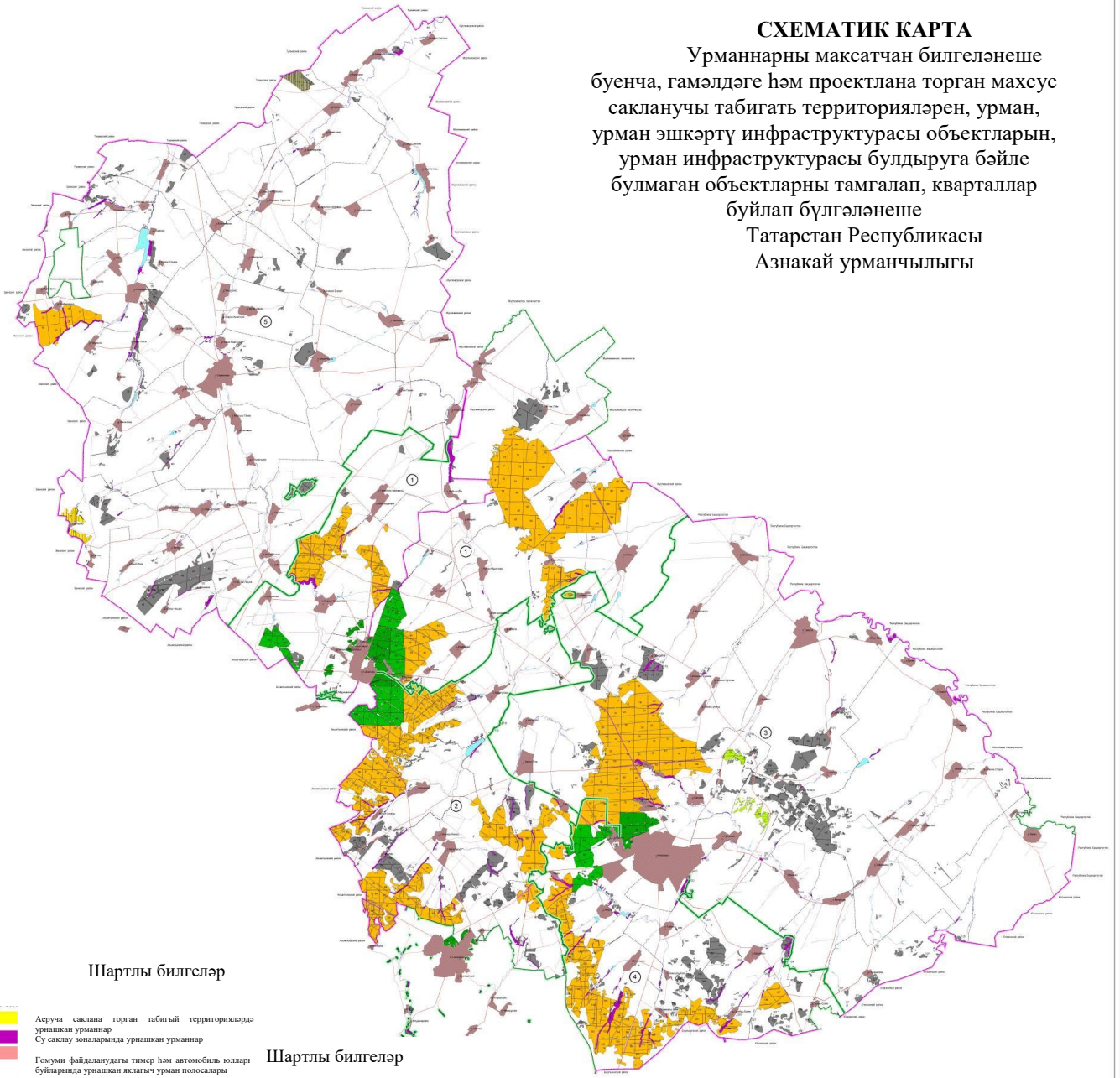
Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелә.

3 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманнарны максатчан билгеләнеше
 буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус
 сакланучы табигать территорияләрен, урман,
 урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын,
 урман инфраструктурасы булдыруга бәйле
 булмаган объектларны тамгалап, кварталлар
 буйлап бүлгәләнеше
 Татарстан Республикасы
 Азнакай урманчылыгы

Шартлы билгеләр

- Аеруча саклана торган табигый территорияләрдә урнашкан урманнар
- Су саклау зоналарында урнашкан урманнар
- Гомуми файдаланудагы тимер һәм автомобиль юллари буйларында урнашкан яслагыч урман полосалары
- Яшел зоналар
- Чуаларда, ярымчуаларда, урман-дала зоналарында, далаларда урнашкан урманнар
- Эксплуатация урманнары
- Урман паркы зоналары

Шартлы билгеләр

ЭКСПЛИКАЦИЯ

№	Участки Урманчылыгы	Майданы, га
1	Азнакай	8 479
2	Жульга	11 975
3	Малбаш	30 987
4	Сарман	4 552
5	Чистар Тугу	10 117
Барысы		45 110

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы гражданның һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ Урман кодексының 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлүп рөхсәтле файдалану төрләре 8 нче таблицادا күрсәтелә.

8 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлегә	Мәйданы, гектар
1	2	3	4
Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 36	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79, 86, 117, 120-126, 128-207, квартал өлешләре: 82, 127	7494
	Жәлил	Кварталлар: 1-21, 30-35, 42, 45, 49-51, 54, 55, 57-140	10062

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләрә исемлегә	Мәй- даны, гектар
1	2	3	4
статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, әгәр эшчәнлекнең әлегә төрләрән гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисү яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китереп чыгармаса, шәһәр урманнары (Аренда шартнамәләре буенча кварталлар һәм мәйданнар исемлегә)	Мәлбагыш	Кварталлар: 5-6, 10-15, 20-26, 28-126, 130-137	9669
	Сарман	Кварталлар: 1-36, 39-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-75, 91-127	9584
	Жәмгысә		41371
Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану (РФ Урман кодексының 25,38 статьялары), һәвәскәр балыкчылыктан тыш, балыкчылыкны гамәлгә ашыру (25 статьяның 6.1 пункты) Тыела: урман паркы зоналары, шәһәр урманнары. махсус яклана торган кишәрлекләр, яшел зоналар, печән чабу белән умартачылыктан гайре тыела.	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-25, 30-42, 44, 45, 48-51, 53-140	11327
	Мәлбагыш	Кварталлар: 3-26, 28-126, 130-137	10630
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1 - 66, 69-72, 75, 91-127	9584
	Жәмгысә		44562
Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысә		46095
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысә		46095
Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: яклаучы урманнар, махсус	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 134-140, 175-177, квартал өлешләрә: 73-79, 86, 117, 120-126, 129-133, 141-163, 178-183, 185-188	4248
	Жәлил	Кварталлар: 5-9, 17, 45, 49-51, 68-69, 71-74, 76-89, 91-96, 99, 100, 106, 107, 110, 112, 113, 121, 122, 124, квартал өлешләрә: 10-16, 18-21, 30-35, 42, 54, 55, 57, 66, 67, 70, 75, 90, 97, 98,	7538

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәй- даны, гектар
1	2	3	4
сакланыла торган кишәрлекләр		101-105, 108, 109, 111, 114-120, 123	
	Мәлбагыш	Кварталлар: 6, 10, 11, 20, 21, 28, 31, 33, 37, 41, 43, 46-48, 51-54, 58, 65-67, 77, 79-80, 85, 90, 103, 104, 107, 110, 111, 113, квартал өлешләре: 5, 12-15, 22-26, 32, 38, 39, 44, 45, 49, 50, 55-57, 59-64, 78, 81-84, 86-89, 91-94, 98-102, 105-106, 108, 109, 112, 114, 123-125	6312
	Сарман	Квартал: 18, квартал өлешләре: 13-17, 19-20	715
	Чатыр Тау	Кварталлар: 14, 15, 17, 18, 23, 24, 26, 29, 30, 32, 39, 57-59, 62, 63, 69, квартал өлешләре: 16, 19-22, 25, 27, 28, 31, 33-38, 40-45, 48-51, 53-56, 60, 61, 64-66, 70, 75	4369
	Жәмгысе		23182
Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары; РФ Урман кодексының 114 статьясы нигезендә, жир асты байлыктарын геологик өйрәнү урман- парк зоналарында рөхсәт ителә.	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	7494
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	10062
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	9669
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	9584
	Жәмгысе		41371
Сусаглагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы- ның аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәй- даны, гектар
1	2	3	4
Чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) Гамәлдәге линияле объектлар, шул исәптән, РФ Урман кодексында элегә куллану төре буенча чикләүләр кертелгән яклагыч урманнар категориясендә дә, кулланылырга мөмкин	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095
Агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары) Тыела: яклаучы урманнар, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 134-140, 175-177, квартал өлешләре: 73-79, 86, 117, 120-126, 129-133, 141-163, 178-183, 185-188	4248
	Жәлил	Кварталлар: 5-9, 17, 45, 49-51, 68-69, 71-74, 76-89, 91-96, 99, 100, 106, 107, 110, 112, 113, 121, 122, 124, квартал өлешләре: 10-16, 18-21, 30-35, 42, 54, 55, 57, 66, 67, 70, 75, 90, 97, 98, 101-105, 108, 109, 111, 114-120, 123	7538
	Мәлбагыш	Кварталлар: 6, 10, 11, 20, 21, 28, 31, 33, 37, 41, 43, 46-48, 51-54, 58, 65-67, 77, 79-80, 85, 90, 103, 104, 107, 110, 111, 113, квартал өлешләре: 5, 12-15, 22-26, 32, 38, 39, 44, 45, 49, 50, 55-57, 59-64, 78, 81-84, 86-89, 91-94, 98-102, 105-106, 108, 109, 112, 114, 123-125	6312
	Сарман	Квартал: 18, квартал өлешләре: 13-17, 19-20	715
	Чатыр Тау	Кварталлар: 14, 15, 17, 18, 23, 24, 26, 29, 30, 32, 39, 57-59, 62, 63, 69, квартал өлешләре: 16, 19-22, 25, 27, 28, 31, 33-38, 40-45, 48-51, 53-56, 60, 61, 64-66, 70, 75	4369
	Жәмгысе		23182
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Азнакай	Кварталлар: 67, 68, 73, 74, 79-82, 86-90, 117-207	8459
	Жәлил	Кварталлар: 1-140	11970
	Мәлбагыш	Кварталлар: 1-137	10987
	Сарман	Кварталлар: 1-64	4562
	Чатыр Тау	Кварталлар: 1-66, 69-72, 75-78, 83-85, 91-127	10117
	Жәмгысе		46095

2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм янадан торгызу нормативлары

2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020

елның 1 декабрдәгә 993 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы эзерләү эшқуарлык эшчәнлегә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очрақларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен агач материалы эзерләүне гамәлгә ашыру рәхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы эзерләү өчен урманнардан файдалану рәхсәт ителгән кварталлар исемлегә 8 нче таблицада күрсәтелә.

Диләнкәдә (урман кишәрлегенә кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) агач материалы эзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рәхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 статьясы):

1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

3) РФ Урман кодексының 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендәгә теләсә нинди яшьтәгә урман утыртмаларын.

Агач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында агач эзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлеккә хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ Урман кодексының 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрақларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнгән торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерләнгән очрақта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнкә күләменнән (агач алуның рәхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач

материалы эзерлэү тыела.

2.1.1. Өлгөргөн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгөргөн һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 9 нчы таблицада китерелә.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгөргөн һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 10 нчы таблицада китерелә.

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	Гек-тар	мең куб. метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			Гек-тар	мең куб. метр	Гек-тар	мең куб. метр	Гек-тар	мең куб. метр	Гек-тар	мең куб. метр	Гек-тар	мең куб. метр	Гек-тар	мең куб. метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
Тамыр	2	0,1												
Ликвид		0,1												
Эшкә яраклы		-												
Яклагыч урман категорияләре буенча жәмгысә														
Барлыгы хисапка кертелгән	31	7,7												
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		29												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	31	2,2												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
Тамыр	3	0,2												
Ликвид		0,2												
Эшкә яраклы		-												
Яклаучы урманнарда барлыгы сайланма кисүләр														
Барлыгы хисапка кертелгән	133	32,6												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		27												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	133	8,7												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
Тамыр	13	0,9												
Ликвид		0,7												
Эшкә яраклы		0,2												
Урманнарның максатчан билгеләнеше – файдаланыла торган урманнар														
Хужалык бүлемтеге – Усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	196	44,4					109	26,9	87	17,5				

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Хужалык бүлөмгә һәм өстенлек итүче током	Урман үсемлекләре белән капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгергән һәм картайган утыртмалар запасы, мең куб.метр	1 га эксплуатация фондына урт. запасы, куб.метр	Тамыр массасының урт. үсеше, мең куб.метр	Кисентенең яше	Тоту өчен исәпләнгән диләнкеләр, мең куб.метр				Кинәш ителә торган диләнке хисабы					Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, га			
		Үрентеләр	Урта яшьле		Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган						Эзлекле файдаланыла торган	2 яшь төркемнә карый торган	1 нче яшь төркемнә карый торган	Интеграл	Майданы, гектар	Тамыр запасы, мең куб.метр	Ликвидта						
			Барлыгы	хисапка кертелде		Барлыгы	ш.и. картайган											Барлыгы	Ш.и. эшкә яраклы	файдаланылып булмый торган		файдаланылып була торган	Эксплуатация фондыннан файдалану еллары, сан	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Диләнкедәге тоташ кисүләр – майданы, гектар																								
Урманнарның максатчан билгеләнеше – файдаланыла торган урманнар																								
Нарат	5671	2601	2677	2677	334	58		18,0	310	24,0	81	70	51	10	27	6	1,8	1,6	1,3	81	10	1418	177	
Чыршы	456	205	251	251						1,8	81	6	4		2								72	
											V													
Карагай	119	15	104	104						0,5	81	1	2		1								70	
											V													
Биек кәүсәле имән	962	698	263	31	1					2,2	101	10	1		3								20	
											VI													
Тәбәнәк кәүсәле	2591	105	334	208	1145	1007	30	144,0	143	5,8	61	42	79	108	75	75	10,7	9,3	4,7	50	13	208	1402	
											VII													

Хужалык бүлөмгөгө һәм өстөнлек итүче тоқым	Урман үсемлекләре белән қаплаган, гектар	Шул исәптән яшь төркөмнәре буенча						Өлгөргән һәм картайган утыртмалар запасы, мең куб. метр	1 га эксплуатация фондына урт. запасы, куб. метр	Тамыр массасының урт. үсеше, мең куб. метр	Киситенә яше яшь классы	Тоту өчен исәпләнгән диләнкеләр, мең куб. метр				Кинәш ителә торган диләнке хисабы					Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, га		
		Үрентеләр	Урта яшьле		Өлгөргән һәм картайган	Өлгөрөп килүче	Барлығы					ш.и. картайган	Эзлекле файдаланыла торган	2 яшь төркөмнә карый торган	1 нче яшь төркөмнә карый торган	Интеграл	Майданы, гектар	Тамыр запасы, мең куб. метр	Ликвидта			Эксплуатация фондынан файдалану еллары, сан	Өлгөрөп килүче
Барлығы	хисапка кертелде		Барлығы	Ш.и. эшкә яраклы				файдаланып булмаган торган															
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
, 2-3 бонитетка караган имән																							
Тәбәнәк кәүсәлә , 4-5 бонитетка караган имән	186	1	7	7	13	165	34	19,1	116	0,3	51 VI	4	6	9	6	6	0,8	0,7	0,4	50	25	7	118
Өрәңге	695	308	367	15	16	4		0,5	120	2,0	61 VII	11	1	1	3							15	20
Карам	4	1	1		1	1		0,2	160		61 VII												2
Каен	5829	362	1817	716	1108	2542	46	425,2	167	15,5	61 VII	96	145	182	149	145	24,2	21,8	9,8	45	18	716	2200

Хужалык бүлөмгө һәм өстөнлек итүче токым	Урман үсемлекләре белән капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркөмнәре буенча						Өлгөргән һәм картайган утыртмалар запасы, мең куб. метр	1 га эксплуатация фондына урт. запасы, куб. метр	Тамыр массасының урт. үсеше, мең куб. метр	Кисентенә яше яшь классы	Тоту өчен исәпләнгән диләнкеләр, мең куб. метр				Кинәш ителә торган диләнке хисабы					Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, га		
		Үрентеләр	Урта яшьле		Өлгөргән һәм картайган	Өлгөрөп килүче	Эзлекле файдаланыла торган					2 яшь төркөмөнә карый торган	1 нче яшь төркөмөнә карый торган	Интеграл	Майданы, гектар	Ликвидта			Өлгөрөп килүче	өлгөргән һәм картайган			
			Барлыгы	хисапка кертелде												Барлыгы	ш.и. картайган	Барлыгы			Ш.и. эшкә яраклы	файдаланып булмый торганнан файдаланып була торган	Эксплуатация фондынан файдалану еллары, сан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
	10116	986	2642	1418	2069	4418	384	841,0								250	47,6	41,0	16,9	41		1418	3984

2.1.2. Урманнарны карау буенча урта яшьле, өлгөрөп килүче, өлгөргән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалының ел саен рөхсәт ителгән күләме)

11 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгөрөп килүче, өлгөргән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1727	1175					2902
		мең куб.метр	65,2	56,5					121,7
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	115	59					174
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	4,5	2,9					7,4
	Ликвид	мең куб.метр	3,3	2,4					5,7
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	2,4	2					4,4
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	88	109					197
		мең куб.метр	3,5	4,6					8,1
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	6	5					11
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Ликвид	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
Өстенлек итүче токым – Карагач									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		33					33
		мең куб.метр		2,3					2,3
2	Кабатлану чоры	ел		20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		1					1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		0,1					0,1
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1815	1317					3132
		мең куб.метр	68,7	63,4					132,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	121	65					186
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	4,7	3,2					7,9
	Ликвид	мең куб.метр	3,5	2,7					6,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	2,5	2,2					4,7
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	554						554
		мең куб.метр	12,8						12,8
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	37						37
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,9						0,9
	Ликвид	мең куб.метр	0,6						0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	31						31
		мең куб.метр	1,1						1,1
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча	гектар	585						585

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	13,9						13,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	39						39
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1						1
	Ликвид	мең куб.метр	0,6						0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	150	146					296
		мең куб.метр	5,4	7,2					12,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	15	15					30
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,6	0,7					1,3
	Ликвид	мең куб.метр	0,3	0,7					1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	93	147					240
		мең куб.метр	2,9	6,2					9,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	9	15					24
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,6					0,9
	Ликвид	мең куб.метр	0,2	0,5					0,7
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
Өстенлек итүче токым – юкә									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	33						33
		мең куб.метр	1,3						1,3

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе	
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре		Берән-сәрән агачларны кисү
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	3						3
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	276	293					569
		мең куб.метр	9,6	13,4					23,0
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	27	30					57
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,0	1,3					2,3
	Ликвид	мең куб.метр	0,6	1,2					1,8
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,5					0,8
Урманчылык буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2676	1610					4286
		мең куб.метр	92,2	76,8					169,0
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	188	95					283
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	6,7	4,5					11,2
	Ликвид	мең куб.метр	4,7	3,9					8,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	3,1	2,7					5,8
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча									
Азнакай кишәрлеге урманчылыгы									
Яклагыч урманнар									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча	гектар	135	8					143

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	7,2	0,4					7,6
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	9						9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5						0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,4						0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Каты яфраклы Өстенлек итүче токым – имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	16						16
		мең куб.метр	0,2						0,2
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклылар Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча	гектар	153	10					161

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	7,5	0,5					7,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	10						10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5						0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,4						0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Эксплуатация урманнары									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	321	183					504
		мең куб.метр	11,6	8,5					20,1
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	21	9					30
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,8	0,4					1,2
	Ликвид	мең куб.метр	0,6	0,4					1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,4	0,3					0,7
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	17	29					46
		мең куб.метр	0,7	1,2					1,9
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1	1					2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	338	212					550
		мең куб.метр	12,3	9,7					22

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	67	45					112
		мең куб.метр	2,5	1,6					4,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	7	5					12
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,2					0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	502	257					759
		мең куб.метр	17,2	11,3					28,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	35	15					50
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,3	0,7					2
	Ликвид	мең куб.метр	0,9	0,7					1,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	0,4					0,9
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	655	265					920
		мең куб.метр	24,7	11,7					36,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	45	15					60
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,8	0,7					2,5
	Ликвид	мең куб.метр	1,3	0,7					2

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,8	0,4					1,2
Жәлил кишәрлеге урманчылыгы									
Яклагыч урманнар									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	96	5					101
		мең куб.метр	4,4	0,2					4,6
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	6	1					7
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	Ликвид	мең куб.метр	0,2						0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2						0,2
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3						3
		мең куб.метр	0,2						0,2
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Блыслы хужалыкта жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	99	5					104
		мең куб.метр	4,6	0,2					4,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	6	1					7
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	Ликвид	мең куб.метр	0,2						0,2

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2						0,2
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	19						19
		мең куб.метр	0,4						0,4
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	18	12					30
		мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2	1					3
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	41	34					75
		мең куб.метр	1,3	1,5					2,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	4	4					8
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	59	46					105
		мең куб.метр	1,8	2,1					3,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	6	5					11
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Ликвид	мең куб.метр		0,2					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	177	51					228
		мең куб.метр	6,8	2,3					9,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	13	6					19
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
	Ликвид	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2						0,2
Эксплуатация урманнары									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	498	536					1034
		мең куб.метр	16,3	25,4					41,7
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	33	27					60
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,1	1,3					2,4
	Ликвидлы	мең куб.метр	0,7	1,1					1,8
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	1					1,5
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча	гектар	12	27					39

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	0,4	1					1,4
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	0,9	2					2,9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	510	563					1073
		мең куб.метр	16,7	26,4					43,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	33,9	29					62,9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,1	1,3					2,4
	Ликвидлы	мең куб.метр	0,7	1,1					1,8
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,5	1,0					1,5
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	288						288
		мең куб.метр	6,7						6,7
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	20						20
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5						0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,3						0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	9						9
		мең куб.метр	0,3						0,3
2	Кабатлану чоры	ел	15						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	297						297
		мең куб.метр	7						7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	21						21
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5						0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,3						0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	80	83					163
		мең куб.метр	2,8	4,3					7,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	8	8					16
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
	Ликвидлы	мең куб.метр	0,2	0,4					0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	29	50					79
		мең куб.метр	0,9	1,8					2,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	3	5					8

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	Ликвид	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		0,1					0,1
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	109	133					242
		мең куб.метр	3,7	6,1					9,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	11	13					24
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,4	0,6					1
	Ликвид	мең куб.метр	0,3	0,5					0,8
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,3					0,4
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	916	696					1612
		мең куб.метр	27,4	32,5					59,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	65,9	42					107,9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	2	1,9					3,9
	Ликвидлы	мең куб.метр	1,3	1,6					2,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,9	1,3					2,2
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1093	747					1841
		мең куб.метр	34,2	34,8					69
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	78,9	48					126,9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	2,5	2,2					4,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ликвид	мең куб.метр	1,5	1,8					3,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	1,1	1,3					2,4
Мәлбагыш кишәрлеге урманчылыгы									
Яклагыч урманнар									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	182	3					185
		мең куб.метр	7,1	0,2					7,3
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	12	1					13
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5						0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,4						0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	10						10
		мең куб.метр	0,5						0,5
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	0,1						0,1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	192	3					195
		мең куб.метр	7,6	0,2					7,8
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	12,1	1					13,1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,6						0,6

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ликвид	мең куб.метр	0,5						0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3						0,3
Өстенлек итүче токым – имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	33						33
		мең куб.метр	0,7						0,7
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		1					1
		мең куб.метр		0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел		10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	8						8
		мең куб.метр	0,2						0,2
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1						0,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	8	1					9
		мең куб.метр	0,2	0,1					0,3
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1						0,1
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	233	4					237
		мең куб.метр	8,5	0,3					8,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	15,1	1					16,1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,8						0,8
	Ликвид	мең куб.метр	0,6						0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,4						0,4
Эксплуатация урманнары									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	234	285					519
		мең куб.метр	7	12,2					19,2
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	16	14					30
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,4	0,5					0,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
Өстенлек итүче токым – чыршы									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		30					30
		мең куб.метр		1					1
2	Кабатлану чоры	ел		20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		1					1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – Карагач									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		5					5
		мең куб.метр		0,2					0,2
2	Кабатлану чоры	ел		20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	234	320					554
		мең куб.метр	7	13,4					20,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	16	15					31
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,4	0,5					0,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	52						52
		мең куб.метр	1						1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Мәйданы	гектар		2					2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		3					3
		мең куб.метр		0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел		10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		22					22
		мең куб.метр		1					1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		2					2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	288	342					630
		мең куб.метр	8	14,4					22,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	19	17					36

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,7					1,2
	Ликвид	мең куб.метр	0,4	0,6					1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	0,4					0,7
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	521	346					867
		мең куб.метр	16,5	14,7					31,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	34,1	18					52,1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1,3	0,7					2
	Ликвид	мең куб.метр	1,0	0,6					1,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,7	0,4					1,1
Сарман кишәрлеге урманчылыгы									
Яклагыч урманнар									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	39	23					62
		мең куб.метр	1,9	1,1					3
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	3	1					4
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1						0,1
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	11						11
		мең куб.метр	0,3						0,3
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	50	23					73
		мең куб.метр	2,2	1,1					3,3
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	4	1					5
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1						0,1
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	10						10
		мең куб.метр	0,2						0,2
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		23					23
		мең куб.метр		1,5					1,5
2	Кабатлану чоры	ел		10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		2					2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		0,1					0,1
Яклаучы буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	60	46					106
		мең куб.метр	2,4	2,6					5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	5	3					8
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	Ликвид	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
Эксплуатация урманнары									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	5					9
		мең куб.метр	0,1	0,3					0,4
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	9	1					10
		мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	13	6					19
		мең куб.метр	0,4	0,4					0,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	14						14
		мең куб.метр	0,2						0,2
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	27	6					33
		мең куб.метр	0,6	0,4					1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	87	52					139
		мең куб.метр	3	3					6
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	7	3					10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	Ликвид	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
Чатыр Тау кишәрлеге урманчылыгы									
Яклагыч урманнар									
өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	115	19					134
		мең куб.метр	5,8	1,4					7,2
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	8	1					9
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
	Ликвид	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,1					0,3
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	28						28
		мең куб.метр	0,7						0,7
2	Кабатлану чоры	ел	15						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2						2
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2						2
		мең куб.метр	0,1						0,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар							
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	145	19					164
		мең куб.метр	6,6	1,4					8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	10	1					11
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,1					0,6
	Ликвид	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,1					0,3
Эксплуатация урманнары өстенлек итүче токым – Нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	103	108					211
		мең куб.метр	3,8	6,8					10,6
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	7	5					12
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,3					0,6
	Ликвид	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урман таләпләре буенча	гектар	26	22					48

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ачыкланган фонд	мең куб.метр	1,1	1,3					2,4
2	Кабатлану чоры	ел	15	20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2	1					3
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Ликвид	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
Өстенлек итүче токым – Карагач									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		28					28
		мең куб.метр		2,1					2,1
2	Кабатлану чоры	ел		20					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		1					1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		0,1					0,1
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	129	158					287
		мең куб.метр	4,9	10,2					15,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	9	7					16
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,4	0,5					0,9
	Ликвид	мең куб.метр	0,3	0,5					0,8
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,4					0,6
Өстенлек итүче токым – имән									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	17						17
		мең куб.метр	1,1						1,1
2	Кабатлану чоры	ел	15						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,1						0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	6					10
		мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар		1					1
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	13	17					30
		мең куб.метр	0,4	0,7					1,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1	2					3
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Өстенлек итүче токым – юкә									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	12						12
		мең куб.метр	0,6						0,6
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	1						1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр							
	Ликвид	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	29	23					52
		мең куб.метр	1,2	1					2,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								0
	Мәйданы	гектар	2	3					5
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	Ликвид	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	175	181					356
		мең куб.метр	7,2	11,2					18,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	12	10					22
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,6					1,1
	Ликвид	мең куб.метр	0,4	0,6					1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	0,4					0,6
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	320	200					520
		мең куб.метр	13,8	12,6					26,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	22	11					33
	сайлап алына торган запас								
	Тамыр	мең куб.метр	1	0,7					1,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Ликвидлы	мең куб.метр	0,8	0,7					1,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,4	0,5					0,9

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары боерык нигезендә киләсе 12 нче таблицада китерелә.

12 нче таблица.

Урманны тәрбияви кисүләрнең яшь чорлары

Урманны тәрбия кылганда кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшьлек	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6
Яктылык кертү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
Тазарту	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
Сирәкләү	21 - 60	21-40	21-40	21-30	11-20
Аркылы кисү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Тәрбияви кисү режимының нормативлары

Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы катнашмалы	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8Нарат 2Каен
	нарат жыләкле (II-I)	5-10	0,8 0,6	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Нарат

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(1-2) Каен
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8 0,6	20-30 10-12	0,8 0,7	20-25 15-20	(9-10) Нарат (1-+) Каен
	кара жиләкле (I-II)	5-10	0,9 0,7	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Нарат (1-2) Каен
	озын мүкле (III)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8Нарат 2Каен
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) Нарат (2-3) Каен
	нарат жиләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) Нарат (1-2) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) Нарат (0-2) Каен
	кара жиләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) Нарат (1-3) Каен
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) Нарат (2-4) Каен
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашындагы наратлы-яфраклы	нарат жиләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) Нарат (2-4) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) Нарат (1-4) Каен
	кара жиләкле	3-5	0,7	30-45	0,8	25-35	(6-8)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	(I-II)		0,5	10-15	0,6	15-20	Нарат (2-4) Каен
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) Нарат (3-5) Каен
1.3. Яфраклы-наратлы (яфраклылар 7 берәмлектән артык, агачлар саны житәрлек булганда 3 берәмлектән ким нарат)	Нарат жиләкле	3-5	–	-	-	–	(5-8) Нарат (2-5) Каен
	катлаулы	3-5	–	-	-	–	(6-9) Нарат (1-4) Каен
	кара жиләкле	4-6	–	-	-	–	(5-8) Нарат (2-5) Каен
	озын мүкле	4-7	–	-	-	–	(4-7) Нарат (3-6) Каен
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агачлар катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Чыршы (0-1) Каен (Усак)
	кара жиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.2. Арасында чыршы өстенлек итә торган	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(9-10) Чыршы

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
чыршы-яфраклы агачлар: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы агач						(20)	(0-1) Каен (Усак)
	кара жыләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашындагы чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара жыләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара жыләкле (I-II)	4-6	чикл. юк 0,5	30-40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Чыршы (2-3) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвөгә (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, башка токымнар
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, башка токымнар
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән	Саф имәнлекләр-	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	урман чикләвеге (II-I)						(1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Имән (1-3) Каразирек, башка токымнар
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							б.т.
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Имән (3-4) Кара зирек, башка токымнар
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек дәрәжәдә имән катнаша торган	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4					(5-7) Имән (3-5) башка токымнар
	Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	2-4					(4-7) Д (3-6) башка токымнар.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
1	2	3	4	5	6	7	8
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					токымнар. (4-7) Имән (3-6) Кара зирек, башка токымнар
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат жиләклечәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат Чыршы
	кара жиләклек вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат Чыршы
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (Нарат)
	кара жиләклек киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (Нарат)
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0-+) Усак
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0-+) Усак
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0-+) Усак
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0-+) Усак
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0-+) Усак
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче яруссы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	кара жиләкле-киң үләнле (I-	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	II)						(0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
5. Усак утыртмалары							
5.1. Төп үсемлекләр: чиста һәм башка токымнар катнаша торган	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
	кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							Чыршы, Каен
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче яруссы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	кара жиләклек киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Саф чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, башка токымнар
	кара жиләклек-	10-15	0,8	20-25	0,8	15-20	(8-10)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	вак үләнле (III-IV)		0,7	8-12	0,7	10-15	Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, башка токимнар
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, башка токимнар
	кара жиләклекнең үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, башка токимнар
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка токимнар
	кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка токимнар
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы, Имән, башка

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							токымнар
	кара жиләклекнең үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы. Имән, башка токымнар.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Саф чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
	кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
	кара жиләклекнең үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка токымнар.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	кара жыләклекнең үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар катнашында	Елга буйларында үсә торган, эре үләнле кара зирек агачлыклары (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән
	Кара зирек утыртмалары сазлыклы-эре үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Кара зирек, башка токымнар
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-зур үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Кара зирек, (2-4) Чыршы, имән, башка токымнар
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәт-

кечләрндә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7 процентка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 14 нче таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганакларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

**Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме
(агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)**

мәйданы - гектар, запасы - мең куб.метр

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлыгы		
	Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы	
Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Урманчылык буенча барлыгы															
Блыслы	6	1,6	1,3	186,0	6,2	4,7	-	-	-	-	-	-	192,0	7,8	6,0
Каты яфраклы	81	10,0	5,1	39,0	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	120,0	10,6	5,4
Йомшак яфраклылар	283	42,8	17,5	57,0	1,8	0,8	-	-	-	12,3	-	-	352,3	44,6	18,3
Жәмгысе	370	54,4	23,9	282,0	8,6	5,8	-	-	-	12,3	-	-	664,3	63,0	29,7
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча															
Азнакай															
Блыслы	1	-	-	41,0	1,5	1,0	-	-	-	-	-	-	42,0	1,5	1,0
Каты яфраклы	10	1,3	0,7	7,0	0,1	-	-	-	-	-	-	-	17,0	1,4	0,7
Йомшак яфраклылар	48	7,3	3,0	12,0	0,4	0,2	-	-	-	3,0	-	-	63,0	7,7	3,2
Жәмгысе	59	8,6	3,7	60,0	2,0	1,2	-	-	-	3,0	-	-	122,0	10,6	4,9
Жәлил															
Блыслы	1	0,4	0,3	69,9	2,0	1,7	-	-	-	-	-	-	70,9	2,4	2,0
Каты яфраклы	39	4,7	2,4	22,0	0,3	0,3	-	-	-	-	-	-	61,0	5,0	2,7
Йомшак	88	12,1	5,0	35,0	1,0	0,4	-	-	-	3,2	-	-	126,2	13,1	5,4

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:														
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			Барлыгы		
	Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы		Мәйданы	Запасы	
Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	Ликвид		Эшкә яраклы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
яфраклылар															
Жәмгысе	128	17,2	7,7	126,9	3,3	2,4	–	-	-	3,2	-	-	258,1	20,5	10,1
Мәлбагыш															
Блыслы	2	0,6	0,5	44,1	1,4	1,0	-	-	-	-	-	-	46,1	2,0	1,5
Каты яфраклы	19	2,3	1,2	5,0	-	-	-	-	-	-	-	-	24,0	2,3	1,2
Йомшак яфраклылар	64	9,8	4,0	3,0	0,2	0,1	-	-	-	3,4	–	-	70,4	10,0	4,1
Жәмгысе	85	12,7	5,7	52,1	1,6	1,1	-	-	-	3,4	–	-	140,5	14,3	6,8
Сарман															
Блыслы	-	-	-	6,0	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	6,0	0,1	0,1
Каты яфраклы	-	-	-	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-	-
Йомшак яфраклылар	20	3,2	1,3	2,0	0,1	0,1	-	-	-	0,6	-	-	22,6	3,3	1,4
Жәмгысе	20	3,2	1,3	10,0	0,2	0,2	-	-	-	0,6	-	-	30,6	3,4	1,5
Чатыр Тау															
Блыслы	2	0,6	0,5	25,0	1,2	0,9	-	-	-	-	-	-	27,0	1,8	1,4
Каты яфраклы	13	1,7	0,8	3,0	0,2	-	-	-	-	-	-	-	16,0	1,9	0,8
Йомшак яфраклылар	63	10,4	4,2	5,0	0,1	-	-	-	-	2,1	-	-	70,1	10,5	4,2
Жәмгысе	78	12,7	5,5	33,0	1,5	0,9	-	-	-	2,1	-	-	113,1	14,2	6,4

2.1.4. Кисентеләрнең яше

Урман утыртмалары кисентеләрнең «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, ш.и. яклаучы урманнарның категорияләре	Хужалык бүлемтекләре һәм аларга керә торган, өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентеләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Урман-дала зонасы			
Урманлы район: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы			
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы әзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренә технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июндәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары 16 нчы таблицада китерелә.

16 нчы таблица

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенә урман-далалы урман районы			
1.	Сайланма кисү ешлыгы, процент		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Ургача	21-30	
	Ургача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар Яклаучы урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	25	
	Төркемле-сайланма кисүләр	15	
	Тигез-эзлекле кисүләр	15	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	10	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	5	
	Эксплуатация урманнары:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	50	
	Төркемле-сайланма кисүләр	30	
	Тигез-эзлекле кисүләр	30	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	25	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	15	
	3.	Сайланма кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге мәйданы, гектар	
нарат, карагач			5
Чыршы, пихта			5
орлыктан яңартылганда имән			2,5
шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар			10
йомшак яфраклылар			10
4.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге киңлеге, м		

Т/с	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	нарат, карагач		50
	Чыршы, пихта		50
	орлыктан яңартылганда имән		50
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		100
	йомшак яфраклылар		100
5.	Дилэнкеләр тоташу чоры, ел		
	нарат, карагач		4
	Чыршы, пихта		4
	орлыктан яңартылганда имән		4
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		4
	йомшак яфраклылар		2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел		
	Ирекле-сайланма кисүләр	8-30	
	Төркемле-сайланма кисүләр	8-30	
	Тигез-эзлекле кисүләр	4-8	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	30-40	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны		
	дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда		4 артык түгел
	дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда		3 артык түгел
	дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда		2 артык түгел
	дилэнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		1
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (дилэнкенең гомуми майданыннан)		
	- алга таба ясалма урман торгызып	3 проценттан артык түгел	чикләнми
	Майданы 10 гектардан артык булган дилэнкеләрдә		5 проценттан артык түгел
	- сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен		15 проценттан артык түгел
	- туфракка зыян салып		3 проценттан артык түгел
	10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында:		
	- алга таба яңартып		0,4 гектарга кадәр
	- алдан торгызып		0,3 гектарга кадәр
	- эзлекле кисүләрдә	0,3 гектарга кадәр	
	- сайланма кисүләрдә	0,25 гектарга кадәр	
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм дилэнкедәге юллар майданы (дилэнке майданыннан проценты)		20 проценттан артык түгел
	- күп операцияле техника кулланып	15 проценттан артык түгел	30 процентка кадәр
	- алга таба ясалма урман торгызып		чикләнми

2.1.6. Урманнарны торгызу ысуллары

Урманнарны торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм Россия Табигать министрлыгының 2020

елның 4 декабрдәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән жайга салына.

Татарстан Республикасында төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, иенке каен, вак яфраклы юкә, гади усак, гади корычагач тора.

2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлегендә бирмичә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач эзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм эзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә эзерләгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисү, агач материалы саклау һәм алып чыгу чорларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренең (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусунда һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренең качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын)

урнашкан урынын, дилэнкенең майданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлаштырыла.

Чәер эзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы эзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тугырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеген, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

17 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

майданы, мең гектар

Т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәмгысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының

«Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 8 нче таблицада күрсәтелә.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	5,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	5,0
3.	Озын корыган ботак	мең куб.метр	3,0
4.	Ботак азыгы (каен, юкә, усак)	тонна	20,0
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	5,0
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,5
7.	Мунчала	тонна	1,0

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенен аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкуарлык эшчәнлегә максатларында азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжларда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 8 нче таблицада күрсәтелде.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 19 нчы таблицада китерелә.

19 нчы таблица

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренең төре	Үлчәү берәмлегә	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
Азык-төлек ресурслары			
1.	Жиләкләр жир жиләгә	тонна	0,3
	клубника	тонна	0,4

Т/с	Азык-төлөк урман ресурстарының, дару үләннәренен төрө	Үлчәү берәмлеге	Өзөрләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
	кызыл бөрлегән	тонна	0,3
	кура жиләге	тонна	2,0
	миләш	тонна	10,0
	шомырт	тонна	10,0
	Жәмгысе	тонна	23,0
2.	Ак гөмбәләр	тонна	1,0
	майлы	тонна	3,0
	ал гөмбә	тонна	1,0
	кызыл гөмбә	тонна	15,0
	каен гөмбәсе	тонна	15,0
	гөрөждәләр	тонна	2,0
	сары гөмбә	тонна	1,0
	этәч гөмбәсе	тонна	1,0
	баллы гөмбә	тонна	10,0
	Жәмгысе	тонна	49,0
3.	Чикләвекләр – урман чикләвеге	тонна	7,0
4.	Агач суглары - каен	тонна	50,0
Дару чималы			
5.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләнә, сәдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	0,5 (коры килеш)

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 90 процентына кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Өзөрләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлөк урман ресурстарын өзөрләү һәм дару үсемлекләрен жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач суглары өзөрлөгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен сугы өзөрләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен сугы өзөрләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен

башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәrmә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага эзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләренә торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектә булган урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше нигезендә урманнарны азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттың каралган очрактардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәрге чорга төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе срогы урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргыз хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хужалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба – беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренен гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкит итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен үткәрелә торган биотехник чаралар күләме киләсе таблицада китерелде.

21 нче таблица

Биотехник чаралар күләме

Т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
-----	--------------------	-----------------	-----------------------------

1	2	3	4
1.	Куяннар өчен ашату майданнары ясау	данә	100
2.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	40
3.	Пошилар, кабан дунгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/тонна	130/2,5
4.	Бөртек калдыклары әзерләү	тонна	5,0
5.	Азык әзерләү һәм хайваннарны ашату		
	а) пошилар, кыр кәжәләре өчен себеркеләр	мең данә	5,0
	б) пошилар, кыр кәжәләре, куяннар өчен печән	тонна	5,0
6.	Бәрәңге әзерләү	тонна	2,0
7.	Суерлар, божырлар өчен чуер ташлыклар кору	данә	40
8.	Гөрелдәвекләр кору	данә	40
9.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	гектар	2
10.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлаглар, күрсәткечләр урнаштыру	данә	40

2.6. Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәр балыкчылыктан тыш

Урманнардан файдалану авыл хужалыгын алып бару Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган «Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану кагыйдәләре һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яисә билгеләмичә, урман кишәрлеге бирмичә генә авыл хужалыгы алып бару өчен урманнардан файдалану исемлеге» нигезендә регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгын алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хужалыгы эшчәнлегенә) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге элекке регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

20 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Сөрүлектән файдалану	гектар	36
2.	Печән чабу	гектар/тонна	102/72
3.	Авыл хужалыгы терлекләре көтү		
	а) урманда	гектар/баш	12500/5000
	б) утлавыкларда, жәйләүләрдә	гектар/баш	160/107
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр		
	- юкә (урманнарның бал бирә торган урыннары)	гектар	750
	- печәнлекләрдә, аланлыкларда, агач киселгән урыннарда үләннәр	гектар	509
	б) бал продуктлылыгы		
	- юкә	кг/гектар	50
	- үләннәр	кг/гектар	50
	в) умарта ояларын тээмин итү мөмкинлеге	Саны	1100

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-

тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать министрлығының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген башкару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлегенә РФ Урман кодексында ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан күздә тотылганча файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясы) урман кишәрлекләрен бирүне таләп итә торган, ләкин урман ресурсларын алмыйча гамәлгә ашырыла, тапшырылган урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы төзелә, урман инфраструктурасын төзүгә, реконструкцияләүгә бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү рөхсәт ителә, шул исәптән капитал булмаган төзелмәләр һәм корылмалар, территорияне төзекләндерү башкарыла (РФ Урман кодексының 13, 21, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре Россия Табигать министрлығының 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә бәян ителгән.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнгән:

1. Интенсив кулланылышлы.
2. Уртача кулланылышлы.

3. Концентрацияле ял итүгә бәйле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалык.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелгән, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми мәйданның 100 гектары буенча)

Т/с	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чикләрендәге турист маршрутлары (1 км маршрутка)
		Актив ял	Йөри торган	
1	2	3	4	5
1.	Вак таштан, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	–
2.	Биләмәләр эчендәге вак ташлы, өслеге 3 м (км) киңлегендә булган юллар	1,8	0,5	–
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	–
4.	Жәяүләп йөри торган сукмаклар (км)	–	0,04	–
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	–
7.	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык эзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	-	–
10.	Чүп жыю жайланмалары (данә)	3,5	-	–
11.	Бәдрәфләр (данә)	0,18	–	–
12.	Спорт һәм уен мәйданчыклары, кв.метр	37	–	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, кв.метр	90	15	–
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	–
15.	Беседкалар (данә)	0,17	–	–
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, кв.метр	50	–	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлегенә урманнарда хужалык эшчәнлегенә халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә

жавап бирэ торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртууга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендәге урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы – урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлеге өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегенән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жыләкләрне, декоратив үсемлекләрне һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жыләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлегә төрө Россия Табиғат министрлығының 2020 елның 28 июлендәгә 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табиғый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруға билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлегә регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү урманнарны торгызу һәм үрчетү максатларында тормышка ашырыла торган эшқуарлык эшчәнлегә булып тора.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рәхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Азнакай урманчылыгы чикләрендә ике даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

2.12. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 43 статьясы нигезендә жайга салына.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 8 нче таблицада чагылдырылган.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре арендага бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды жирләрендә жир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләренә башкару урман утыртмаларын кисүгә, капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану Россия Табигать министрлыгының «Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә

чистартып торуны;

житештерү эшчәнлеге барышында жиимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндрү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очраklarын һәм урман янғыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрне планлаштыру һәм үткөрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрдән максимум рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы эзәрләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренә аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттында 43, 45 статьяларда каралган очраklarда, дөүләт мөлкәтендәге яки муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе жир асты байлыklarыннан файдалануга лицензия гамәлдә булган сарокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыklarы буенча жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызу һәм үрчәтүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчәтү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң

бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенәң «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жириләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегә әлегә регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясә Урман кодексына һәм урманнарны торгызу һәм үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенәң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәгә 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясә Урман кодексына һәм Россия Федерациясенәң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәгә 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлегә максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясә чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Россия Федерациясе Урман кодексының 21 статьясы нигезендә линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемтә линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкит итүче корылмалар керә.

Урманнардан элекке төр файдалану РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табиғат министрлыгының «Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы нигезендә регламентлана.

Сусакалагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрне урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте жирләре, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның элекке төрендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рөвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенек була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Элекке агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

Гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы

объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка (алга таба – В) кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава чыбыклары буйлап (биналарга кертү өлешендәге тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель чыбыклары буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы 24 нче таблицкага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Көчәнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы линияләр белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләренең күчәрләреннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы линияләр белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләренең кырый тармаклары күчәрләреннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель ясылыклардан гыйбарәт булган су өслегеннән төпкә кадәрге су тирәлегенең бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләрененең һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык линия белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка эзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тугыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1992 елның 22 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары Россия Федерациясе Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгелэнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренендә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча элге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызу һәм үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә элге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгелэнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалыннан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция житештерүгә бәйлә булган эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнарда ағач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану Россия Табиғат министрлығының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда ағач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарға, юридик затларға ағач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнарда ағач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда ағач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре элекке учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кискүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янғыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылығы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны ағач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраklar булдырылмаса тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарға башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнарда ағач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча элекке регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызу һәм үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә элекке максатларда урманнарда файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискүләрдән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары кискүләргән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны

оештыру өчен билгелэнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегә әлегә регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

Россия Федерациясе Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан саклануырга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгелэнгән. Урманнарда янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлегә чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары Россия Табигать министрлыгының 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычлыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Азнакай урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

Т/с	Кишәрлек урманчылыгы	Янғын чыгу куркынычы классы					Майданы, гектар	
		1	2	3	4	5	Жәмгы-се	Уртача класс
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Азнакай	–	418	2483	5558	-	8459	3.6
2.	Жәлил	65	402	3231	8280	-	11978	3.6
3.	Мәлбагыш	–	114	3033	7840	-	10987	3.7
4.	Сарман	11	231	859	3454	7	4562	3.6
5.	Чатыр Тау	33	505	4070	5509	-	10117	3.4
Урманчылык буенча барлыгы		109	1670	13676	30641	7	46103	3.6
Процент		0,2	3,6	29,7	66,5	-	100	

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, жыл һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
1	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның потенциал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янғынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Янғынга каршы кору буенча чаралар күләме

Т/с	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
1.	Кисәтү чаралары		

Т/с	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
1.1	Даими күргәзмәләр һәм витриналар	данә	-
1.2	Даими стендлар	данә	5
1.3	Кисәтүче аншлагллар	данә	2
1.4	Авыл хужалыгы формированиеләре вәкилләре белән киңәшмәләр	данә	зарурлыкка карап даими
1.5	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	5
1.6	Ял итү һәм тәмәке тарту урыннарын оештыру	данә	1
2.	Янгыннар таралуны чикләү чаралары		
2.1	Янгынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	Планлаштырыл- мый
2.2	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру (ел саен)	км	11
2.3	Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту (ел саен)	км	50
3.	Юллар төзелеше		
3.1	Янгынга каршы юллар төзелеше	км	1
3.2	Янгынга каршы билгеләнештә юлларны үзгәртеп кору	км	3
4.	Дозор-сак хезмәте		
4.1	ЯХС биналары төзү	данә	-
4.2	Вақытлы янгын сакчыларын яллау	кеше	5
5.	Янгыннарга каршы көрәш чаралары		
5.1	Я/к су белән тәэмин итү чыганакларына килү юллары ясау	данә	0
5.2	Янгынга каршы инвентарь туплау пунктлары оештыру	данә	5
5.3	Янгын сүндерү сулыклары ясау	данә	0
7.	Янгынга каршы жайланмалар сатып алу		
7.1	Урман-янгын сүндерү автомашиналары	данә	1
7.2	МЛПК	данә	1
7.2	Янгын мотопомпалары	данә	5
7.3	Басымлы янгын жиңсәләре	погонлы метр	400
7.4	Уткабызгыч аппаратлар	данә	5
7.5	Бензопычкылар	данә	5
7.6	Ранецлы урман янгын сүндергечләре	данә	20
7.7	Кул кораллары		
	көрәкләр	данә	40
	Балталар	данә	20
	тәкмәннәр	данә	20
	тырмалар	данә	12
	аркылы пычкылар	данә	4
8.	Янгын куркынычын мониторинглау (ел саен)	мең гектар	41,9
	Урманнарны янгыннардан саклау буенча планлаштырылган чараларга ел саен киткән чыгымнар күләме, барлыгы	мең сум	Республика буенча тулаем каралган
	Шул исәптән		
	- Урман янгыннарын сүндерү буенча системалар һәм чаралар булдыру (төнлә күрә торган жайланмаларны, радио-телефон элементсен, моторлы транспортны карап тоту, янгын сакчылары яллау)	мең сум	-/-
	- Урман янгыннарын сүндерү	мең сум	-/-
	- Авиапатруль	мең сум	-/-
	- Башка төрле чаралар (ш.и. янгынга каршы пропаганда)	мең сум	-/-

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда эһемиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга жаваплылык рухында жәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре жыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урман янгыннарын сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урман янгыннарын сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дөүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарда санитар куркынычсызлык чараларын түбәндәгеләрне үз эченә ала: урманны саклау, урман авыруларына дөүләт мониторингы, урман авырулары буенча тикшерүләр үткөрү, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы – Татарстан Республикасы Урманнарны яклау үзәге тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать министрлыгының 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча дөүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы – Татарстан

			ыгы	тоташ	сайланм а	тыру	реп булмый торган агачлар- ны жыеш- тыру	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ылыслы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар						
		мең куб.метр						
Каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар					80,6	80,6
		мең куб.метр					2,4	2,4
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	423	28,4	394,6		627,3	1050,3
		мең куб.метр	21,7	3,4	18,3		28,8	50,5
Барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	423	28,4	394,6		707,9	1130,9
		мең куб.метр	21,7	3,4	18,3		31,2	52,9
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча								
Азнакай кишәрлеге урманчылыгы								
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	123,7	8,3	115,4		174	297,7
		мең куб.метр	6,6	1,2	5,4		7,3	13,9
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	123,7	8,3	115,4		174	297,7
		мең куб.метр	6,6	1,2	5,4		7,3	13,9
Жәлил кишәрлеге урманчылыгы								
Каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар					62,5	62,5
		мең куб.метр					1,5	1,5
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	96,1	5,4	90,7		157,8	253,9
		мең куб.метр	4,4	0,5	3,9		5,3	9,7
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	96,1	5,4	90,7		220,3	316,4
		мең куб.метр	4,4	0,5	3,9		6,8	11,2
Мәлбагыш кишәрлеге урманчылыгы								
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	90,9	12	78,9		38,3	129,2
		мең куб.метр	4,3	1,4	2,9		2,6	6,9
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган	гектар	90,9	12	78,9		38,3	129,2
		мең	4,3	1,4	2,9		2,6	6,9

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авария-ле агачларны жыештыру	Матди кыйм-мәткә әйләнде-реп булмый торган агачларны жыештыру	Жәм-гысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	фонд	куб.метр						
Сарман кишәрлеге урманчылыгы								
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	49,6	0,8	48,8		21,8	71,4
		мең куб.метр	3,1	0,1	3		1,4	4,5
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	49,6	0,8	48,8		21,8	71,4
		мең куб.метр	3,1	0,1	3		1,4	4,5
Чатыр Тау кишәрлеге урманчылыгы								
Каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар					18,1	18,1
		мең куб.метр					0,9	0,9
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	62,7	1,9	60,8		235,4	298,1
		мең куб.метр	3,3	0,2	3,1		12,2	15,5
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	62,7	1,9	60,8		253,5	316,2
		мең куб.метр	3,3	0,2	3,1		13,1	16,4

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман авырулары буенча тикшерүләр акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрдәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1.1. Урман хужалыгы				
1. Бер мәртәбәгә исәпләгәндә питомникларга сибү (серкәләндерү)	гектар	зарурлыкка карап		
1.2. Биотехник				
1. Оялыктар эзерләү	данә/мең гектар	460/460	10	46/46
2. Оялыктарны төзәтү	данә/мең гектар	460/460	10	46/46
3. Аттрактант тозақлар куллану	данә	зарурлыкка карап		
4. Кырмыскалыкларны киртәләп алу	данә	250	10	25
5. Кырмыскалыкларның урынын алмаштыру (күчерү)	оя	зарурлыкка карап	10	зарурлыкка карап
2. Башка чаралар				
1. Яклау почмаклары булдыру һәм карап тоту	данә	зарурлыкка карап		
2. Корткыч һәм авыру чыганаклары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең гектар	зарурлыкка карап		
3. Халык белән, агач эзерләүчеләр белән әңгәмәләр кору, лекцияләр уздыру	әңгәмә	40	10	4
4. Аншлаглар һәм плакатлар урнаштыру һәм элү	данә	зарурлыкка карап		
3. Зарарлы организмнарның чыганакларын юкка чыгару чаралары				
1. Урман патологиясе буенча тикшеренү	гектар	20000	10	2000
2. Жир өслегендә юк итү чаралары	гектар	зарарлану чыганаклары барлыкка килүгә карап		
3. Туфрак казу	чокыр	400	10	40

2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) урман орлыкчылыгы;

2) урман торгызу;

3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 149-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман

кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Россия Табигать министрлығының 2020 елның 4 декабрдәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны үрчетү РФ Урман кодексының 63 статьясы, Россия Табигать ресурслары министрлығының 2020 елның 30 июлдәге 541 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны үрчетү кагыйдәләре (алга таба – Урманнарны үрчетү кагыйдәләре) нигезендә башкарыла. Урманчылыкта төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, вак яфраклы юкә, иенке каен, гади усак, корычагач, өрәңге, тирәк тора

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлдәге 534 номерлы боерыгы (алга таба - Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау эшләре урманнарны урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, урман кишәрлегенән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегенән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында, РФ Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карау тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган

ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренең максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижелелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать министрлыгының 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 24 нче таблицада китерелә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйлә булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Майданы, гектар	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гомуми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләргә уздыру									
Шул исәптән									
тоныкландырулар	Азнакай	ылыслы	Нарат	1,7	10,2	3	0,6	3	5,3
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	1,8	10,8	3	0,6	4	6,7
		йомшак яфраклы	Каен	4,4	13,2	5	0,9	3	3,4
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			7,9	34,2		2,1	10	4,8
	Жәлил	ылыслы	Нарат	40,3	170,6	3	13,4	57	4,2
		-//-	Чыршы	6,1	15,9	4	1,5	4	2,6
		жәмгысә ылыслы		46,4	186,5		14,9	61	4,1
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	17,4	51,1	3	5,8	17	2,9
		йомшак яфраклы	Усак	1	6	4	0,2	2	8
		-//-	Юкә	2,5	15	4	0,6	4	6,5
		Жәмгысә йомшак яфраклы		3,5	21		0,8	6	6,7
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			67,3	258,6		21,5	84	3,9
	Мәлбагыш	ылыслы	Нарат	4,4	25,2	3	1,5	8	5,4
		йомшак	Каен	8,7	29,8	5	1,7	6	3,4

Урманнарны тәрбия кылу төрләрә аталышы	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гомуми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		яфраклы							
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			13,1	55		3,2	14	4,4
	Сарман	-	-	-	-	-	-	-	-
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		-	-	-	-	-	-	-
	Чатыр Тау	ылыслы	Нарат	15,9	41,7	3	5,3	14	2,6
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			15,9	41,7	3	5,3	14	2,6
Урманчылык буенча жәмгысе тоныкландырулар				104,2	389,5		32,1	122	3,8
тазартулар	Азнакай	ылыслы	Нарат	30,3	412,6	8	3,8	52	13,7
		-//-	Чыршы	3,6	43,2	8	0,4	5	11,1
		жәмгысе ылыслы		33,9	455,8		4,2	57	13,6
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	1,9	11,4	5	0,4	2	5,3
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			35,8	467,2		4,6	59	12,8
	Жәлил	ылыслы	Нарат	50	502	8	6,2	63	10,1
		-//-	Чыршы	2,1	25,2	8	0,3	3	11,5
		жәмгысе ылыслы		52,1	527,2		6,5	66	10,2
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	28,3	213	5	5,7	42	7,6
		йомшак яфраклы	Усак	1	9	5	0,2	2	10
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			81,4	749,2		12,4	110	9,0
	Мәлбагыш	ылыслы	Нарат	12,1	164,8	8	1,5	21	13,9
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	5,5	29,4	5	1,1	6	5,5
	Кишәрлек урманчылыгы буенча			17,6	194,2		2,6	27	10,4

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гомуми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	жәмгысе								
	Сарман	ылыслы	Нарат	6,9	125,8	8	0,9	16	18,6
			Чыршы	1	15	8	0,1	2	16,7
		жәмгысе ылыслы		7,9	140,8		1	18	18,0
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	2	16,2	5	0,4	3	7,5
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			9,9	157		1,4	21	15,0
	Чатыр Тау	ылыслы	Нарат	0,8	12,8	8	0,1	2	20
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	3,3	19,8	5	0,7	4	6,1
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			4,1	32,6		0,8	6	7,5
Урманчылык буенча жәмгысе тазартулар				148,8	1600,2		21,8	223	10,2

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урманнарны торгызу һәм үрчетү буенча чаралар үткөрү таләп ителгән майданнар күләме 25 нче таблицада күрсәтелә.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның нормативлары һәм параметрлары

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Мәйданы, гектар	
	Көекләр һәм һәлак булган уртыртмалар	Киселгән урыннар, диләнкелә р	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәм- гысе			Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	38,3	244,1	162,7	445,1	3370	10	3825,1	382
шул исәптән токым төркемнәре буенча								
Блыслы	2,4	23	21,6	47	56	10	113	11
Каты яфраклы	35,9	200,7	45,3	281,9	612	0	893,9	89
Йомшак яфраклылар	0	20,4	95,8	116,2	2702	0	2818,2	282
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	38,3	209	66,2	313,5	341	10	664,5	66
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы	2,4	23	20,9	46,3	46	10	102,3	10
Каты яфраклы	35,9	186	45,3	267,2	295		562,2	56
Йомшак яфраклылар								
табигый урман торгызу, барлыгы		35,1	96,5	131,6	3029		3160,6	316
алардан токым төркемнәре буенча:							0	0
Блыслы		0	0,7	0,7	10		10,7	1
Каты яфраклы		14,7	0	14,7	317		331,7	33
Йомшак яфраклылар		20,4	95,8	116,2	2702		2818,2	282
ш.и. шытым саклау					25		25	38
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы								
Каты яфраклы					12		12	1
Йомшак яфраклылар					13		13	37
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы			0,7	0,7	10		10,7	1
Каты яфраклы		14,7	0	14,7	305		319,7	32

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыртмалар	Киселгән урыннар, диләнкелә р	Аланлыктар һәм буш урыннар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Каты яфраклы		14,7		14,7	223		237,7	24
Йомшак яфраклылар				0			0	0
Табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы		3,9	4,2	8,1	949		957,1	96
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар		3,9	4,2	8,1	949		957,1	96
Мәлбагыш кишәргә урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы		46,2	43,7	89,9	749	2	840,9	84
шул исәптән токым төркемнәре буенча				0			0	0
Блыслы		0	6,8	6,8	8	2	16,8	2
Каты яфраклы		45,5	11,8	57,3	130		187,3	19
Йомшак яфраклылар		0,7	25,1	25,8	611		636,8	64
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән				0			0	0
ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы		45,5	17,9	63,4	80	2	145,4	15
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы			6,1	6,1	8	2	16,1	2
Каты яфраклы		45,5	11,8	57,3	72		129,3	13
Йомшак яфраклылар								
табигый урман торгызу, барлыгы		0,7	25,8	26,5	669		695,5	70
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы			0,7	0,7			0,7	
Каты яфраклы					58		58	6
Йомшак яфраклылар		0,7	25,1	25,8	611		636,8	64
ш.и. шытым саклау					2		2	6
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы								
Каты яфраклы					2		2	
Йомшак яфраклылар								
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы			0,7	0,7			0,7	

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыртмалар	Киселгән урыннар, диләнкелә р	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Каты яфраклы					56		56	6
Йомшак яфраклылар								
Табиғат процесслары нәтижәсендә урманнарның табиғый торгызылуы		0,7	25,1	25,8	611		636,8	64
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар		0,7	25,1	25,8	611		636,8	64
Чатыр Тау кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	5,7	56,4	69,1	131,2	573	2	706,2	71
шул исәптән токым төркемнәре буенча								
Блыслы		2,7	5,6	8,3	38	2	48,3	5
Каты яфраклы	5,7	53,5	17,4	76,6	48		124,6	12
Йомшак яфраклылар	0	0,2	46,1	46,3	487		533,3	53
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	5,7	56,2	23	84,9	70	2	156,9	16
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы		2,7	5,6	8,3	28	2	38,3	4
Каты яфраклы	5,7	53,5	17,4	76,6	42		118,6	12
Йомшак яфраклылар								
табиғый урман торгызу, барлыгы		0,2	46,1	46,3	503		549,3	55
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы					10		10	1
Каты яфраклы					6		6	1
Йомшак яфраклылар		0,2	46,1	46,3	487		533,3	53
ш.и. шытым саклау								2
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы								
Каты яфраклы								
Йомшак яфраклылар								
алардан токым төркемнәре буенча:							0	0
Блыслы					10		10	1

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыртмалар	Киселгән урыннар, диләнкелә р	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Блыслы								
Каты яфраклы								
Йомшак яфраклылар								
Табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы			10,5	10,5	201		211,5	21
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар			10,5	10,5	201		211,5	21

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфракт-типология шартларга бәйле. Технологиялар нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнган урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерийлар һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

«Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 1-40 кушымталарына кертелмәгән урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

26 нчы таблица

Азнакай урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле майданнардагы урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы атамасы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача күзә диаметры, кимендә, миллиметр	Күзәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	4,0	15	7	1,5	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,7
Гади усак	2	2,5	20	4	2,5	2,0
Тирәк	1	3,0	15	5	1,0	2,5
Корычагач	2	2,0	12	6	2,0	1,7

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

РФ Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясендә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боекы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенә Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентының әлеге бүлегендә китерелгән нормативлар Россия Федерациясенә Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрлөрө һәм яклаучы урман категорияләре буенча чиклүүләр 27 нче таблицادا китерелә.

27 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чиклүүләр
1	2	3
1.	Яклагыч урманнар	Яклагыч урманнарда тоташ кисүләргә уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләргә үзләренә тирәлек хасил итә, су саклыгын торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын яклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очракларда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайрә; 3) урман плантацияләргә төзү һәм алардан файдалану; 4) чыбыклы объектлар, гидротехника корылмалары һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
3.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар а) яклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегенә турында законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл бие полосаларында урнашкан урманнар) б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар (урман фонды жирләрендә һәм халыкның ялын оештыру, санитария-гигиена,	Тыела: 1) техник регламентта каралганнан кичрәк итеп линияле корылмалар кисү; 2) урман түшәмәсен белән мүк жыю һәм эзерләү. Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру;

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
	савыктыру функцияләрен һәм табигый ландшафтларның эстетик кыйммәтен саклау максатларында кулланыла торган башка категория жирләрендә урнашкан урманнар) в) яшел зоналарда урнашкан урманнар (халыкны табигый һәм техноген чыгышның тискәре күренешләре йогынтысыннан яклауны тәмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм торгызу максатларында бүлөп бирелә торган урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрендә урнашкан урманнар)	3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану, чыбыклы объектлар һәм гидротехника корылмаларыннан тыш Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәрүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемтә чыбыкларыннан, электр үткәрү чыбыкларыннан, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре
4.	Кыйммәтле урманнар	Линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Су объектлары буйларында урнашкан яклагыч урман полосаларында линияле объектлардан, гидротехника корылмаларыннан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Чикләвекле-кәсепчелек зоналарында урнашкан урманнарда агач материалы эзерләү тыела
5.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Махсус саклана торган урманнарның хокукый режимы РФ Урман кодексының 119 статьясы белән регламентлана.

Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 28 нче таблицада күрсәтелә.

28 нче таблица

Махсус яклана торган урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Т/с	Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
-----	---	-------------------------------------

1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	<p>Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) РФ Урман кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәру;</p> <p>2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре;</p> <p>3) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш.</p> <p>3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</p>
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләренә яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлы урман кишәрлекләре	

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның мәйданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр түбәндәге таблицада китерелде.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Агач эзерләү	<p>Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 4 өлеше). Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләренә 12 пункты нигезендә:</p> <p>а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми;</p> <p>б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфрактарны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми;</p> <p>в) юлларны, күперләрне һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләрне, елгаларны саклау мөһим;</p> <p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела;</p> <p>д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисү өчен билгеләнмәгән һәм Кагыйдәләп һәм Россия Федерациясенә урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганакларын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач агач эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач чыгару, тарттыру рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене киселгән агач калдыкларыннан чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми. Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле. Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганакларында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янгынары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыкларга, орлык чәчәкләренә һәм полосаларына (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрендәге</p>

Т/с	Урманнарда рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнарда файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләрнең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип таныла торганнарны; - агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләре нигезендә: - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыклары буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - табигый һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмләрен жыю тыела (21 пункт)
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	<p>Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләрен һәм кыргый үсүче үсемлекләрен эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суты эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисеренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрен тамырлары белән өзеп алырга, яфрактарына (ботактарына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт)
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда урнашкан урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын төзүгә

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		китермәсә, шулай ук шөһәр урманнарында тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясындагы 2 өлешенәң 2 пункты)
6.	Авыл хужалыгын алып бару, балыкчылык белән шөгьльләнү, һәм авыл хужалыгы балыкчылыктан кала	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты).</p> <p>Яклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Шөһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясындагы 3 өлешенәң 3 пункты)</p> <p>Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешенәң 2 пункты).</p> <p>Урман культуралары, кыйммәтле агач токимнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-орлыкчылык, нарат, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре үсә торган, урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токимнар белән урманнарны торгызу чаралары проектлана торган, жиңел юыла һәм жилләтелә торган туфраклар булган урман фонды жирләреннән файдалану тыела. (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгының 19 пункты).</p>
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлегенә өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлегенә майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренәң 9 пункты).</p> <p>Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенәң 1 пункты, 4 өлешенәң 1 пункты).</p>
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары саклануыга тиеш (РФ

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>Урман кодексының 41 статьясындагы 3 өлеше). Россия Табигать министрлығының 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану эйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); - капитал булмаган төзелмәләр һәм корымалар урнаштыру, барыннан да элек, агачлар һәм куаклар биләми торган кишәрлекләрдә рөхсәт ителә (5 пункт)
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны; б) табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарны; в) кыйммәтле урманнарны; г) махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны.
10.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>Россия Табигать министрлығының 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) жирләр файдаланыла. - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); - РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела
11.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә.</p> <p>Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, эгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).</p> <p>Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, эгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкәннәр) үстерү өчен</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару	<p>Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылма ятмаларын эшкәртү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешенең 4 пункты, 4 өлешенең 1 пункты).</p> <p>Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдаланганда түбәндөгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләү, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, жәйге чорда яңа киселгән агачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау;</p> <p>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</p> <p>в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау;</p> <p>г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;</p> <p>д) бирелгән урман кишәрлеге майданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>е) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән тыш, ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән билгеләнмәгән, башка механизмнар буенча транспорт чаралары һәм башка механизмнар йөрү (Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, разведкалау һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре һәм жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, разведкалау һәм файдалы казылмаларны чыгару өчен урманнардан урман кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә файдалану очраklары исемлегенең 18 пункты)</p>
13.	Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсуслаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты)
14.	Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндөгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм чыбыклы объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>б) урманнардан, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чарыннан, агач калдыкларыннан файдаланучы жирләргә якин территорияләрне чүпләү;</p> <p>в) урманнардан һәм жирләргә якин территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган; урманнардан химик һәм</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>радиоактив матдәләр белән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрне пычрату;</p> <p>г) транспорт чараларын һәм башка механизмнарны ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча йөртү (Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану очраклары исемлегенә 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урманнарда чыбыклар объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм алардан файдалану максатларында урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты).</p>
15.	Агач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	<p>Яклагыч урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеш).</p> <p>Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаса тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - РФ Урман кодексының 60.13 статьясы нигезендә урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр) һәм урманнарда башка тискәре йогынты ясау; - РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда янғын һәм санитар куркынычсызлык тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү; <p>(Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренә 6 пункты)</p>
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы территорияләренә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, башка калдыклар белән чүшлätү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрәндәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.